

Norsk politi tok jødene, kirken sviktet dem

Det var norsk politi som arresterte jødene, og førte dem til skipet «Donau», der tyske SS-soldater overtok. Kirken sviktet jødene ikke minst fordi den reagerte for sent.

– **TYSKERNE VAR** veldig opptatt av at de kunne skyve de norske politifolkene foran seg i ulike sammenhenger. Vi snakker om en SS-politistat der politiet hadde en nøkkelrolle, sier professor Per Ole Johansen ved Institutt for kriminologi og retts sosiologi i Oslo til Velsignet Helg.

Han mener at norsk politi deltok i et folkemord mot jødene i Norge.

Johansen har blant annet skrevet boka «Oss selv nærmest», som tar for seg den norske holdningen til jødene.

– **DET ER SKAPT** et bilde av at det var tyskerne som tok jødene - og norske politifolk var uskyldige. Hva er din kommentar?

– Dette er et veldig naivt bilde, og jeg har ofte lurt på hvor det kommer fra. Deler av norsk politi var tungt inne når det gjaldt deportasjonen. Tyskerne ville heller ikke bruke sine egne, for det ville skapt mer angst og motstand i befolkningen, svarer Per Ole Johansen.

Men han legger til at det også var en del politifolk som varslet jødene.

– Dette fikk veldig stor betydning, og reddet flere over til Sverige. En politimann havnet i konsentrasjonsleir i Tyskland utelukkende på grunn av sin varsling, og satt der i flere år, svarer Johansen.

PROFESSOREN I KRIMINOLOGI har de siste fem årene studert dokumentene omkring etterforskningen av - og rettssakene mot - 230 medlemmer av det norske Statspolitiet.

– Min hovedkonklusjon er at deltagelsen i folkemordet

mot jødene var veldig neddempet. Hvis man var medlem i NS (Nasjonal Samling), og det var de fleste i Statspolitiet, og ikke aktiv i jødeforfølgelsene, så ville dette temmelig sikkert gi en dom. Men hvis noen ikke var medlem av NS og aktiv i jødeforfølgelsene, så slapp disse som regel tiltale og retts sak, sier Per Ole Johansen.

Sammen med kollegaer har han utgitt boken «På siden av rettsoppjøret», som blant annet tar for seg disse forhold.

JOHANSEN MENER at norske domstoler i liten grad var forberedt på å ta stilling til en så omfattende sak som folkemord mot jødene.

– Rettsoppjøret var organisert på en slik måte at de ikke tidsnok fikk oppsummert og samlet opplysningene i den type saker. De få retts sakene ble også spredt over tid og rundt i landet. De fant også ofte sted i en tid da man ville legge krigen og rettsoppjøret bak seg, sier han.

POLITIINSPEKTØR KNUT RØD var en av de mest sentrale embetsmennene bak jødeforfølgelsene i Norge. Han var den eneste i politiet der dette var hovedsaken i anklagene mot ham. Men Rød ble frikjent.

– Hvordan var dette mulig?

– Jeg er overbevist om at det var folk i politiet som skyldte ham en tjeneste, og flere snakket til hans fordel i retten. Den solidaritet som hersket i politiet betydde alt for at Rød ble frikjent. I tillegg hadde han gjort tjenester for motstandsbevegelsen, påpeker Johansen.

«Det er uheldig for norsk politi at deportasjonen av jødene er blitt feid under teppet.»

PER OLE JOHANSEN

NORSK POLITI: Det var norsk politi som arresterte jødene og førte de

Han legger til at en årsak til at politifolk slapp så lett unna rettsoppjøret, var at det var jøder inni bildet, og de ble ofte sett ned på.

– Vi ser dessuten at i store katastrofer så snur man ofte aggresjonen mot ofrene. Det henvises til at jødene marsjerte til gasskamrene uten å rømme. Men det er vel ikke greit å drepe folk fordi de ikke stikker av?

PER OLE JOHANSEN MENER at deportasjonen av de norske jødene er en fortrenning av et nasjonalt traume.

– Folk i politiet har vært plaget av dette traumet, og i det jødiske samfunn er dette fortsatt et åpent sår. Det er uheldig for norsk politi at deportasjonen av jødene er blitt feid under teppet, fordi ingen ble funnet skyldig. Dette kan lett føre til et prinsipp der alle er skyldig.

– Hva bør norsk politi gjøre i dag for å «luften ut» etter det som skjedde under krigen?

– Det hadde vært viktig å ha en diskusjon om dette i egen regi, kanskje på Politihøgskolen. Jeg mener det er avgjørende at politiet selv tar et initiativ - i stedet for at de blir presset til det, svarer Per Ole Johansen.

TEOLOGIPROFESSOR TORLEIV AUSTAD har vært ansatt ved Menighetsfakultetet i en årrekke. Han mener at Den norske kirke sviktet jødene på flere punkter.

– Kirken talte veldig klart da den uttalte seg om jødene 10. november 1942. Men svikten lå i at dette kom for sent, og dermed fikk det ikke bidra til å danne en opinion for jødene i folket, sier Austad til Velsignet Helg.

Han kan selvfølgelig ikke svare på hva som ville skjedd om kirken hadde vært tidligere ute.

– Men med utgangspunkt i den posisjon som kirken den gang hadde i vårt folk, tror jeg at man tidligere kunne